

Læger om aktiv dødshjælp: Se på udlandets erfaringer – er vi klar til flere tusinde assisterede selvmord om året?

KRONIK

Bodil Abild Jespersen
og Per Sjøgren

Befolkningens stillingtagen til aktiv dødshjælp involverer naturligvis først og fremmest etik, religiøsitet og andre eksistentielle spørgsmål – herunder det enkelte menneskes selvbestemmelse. Men kan der være nogle fællestræk og konsekvenser, vi kan udtrække ved at se på udviklingen i de lande, der allerede har indført aktiv dødshjælp?

Flere demokratier (Holland, Belgien, Canada, New Zealand, Schweiz, Japan, delstater i USA og Australien) har indført aktiv dødshjælp og/eller lægeassisteret selvmord. I de lande, hvor lovgivningen har fungeret i en årrække, synes en række fællestræk at tegne sig.

Hvis vi indfører aktiv dødshjælp i Danmark, vil der skulle nedsættes et udvalg, der blandt andet skal se på følgende:

Hvert land sine kriterier

Først og fremmest skal kriterierne for at kunne opnå aktiv dødshjælp defineres.

I Holland og Belgien vedtog parlamenterne i 2002 (Luxembourg i 2009) at undlade retsforfølgelse, hvis udførelse af aktiv dødshjælp eller assisteret selvmord fulgte lovbestemte regler. Patienten skal være klar og fuldt orienteret om sin lidelse, og ønsket om aktiv dødshjælp skal være frivilligt.

Vedkommende skal efter sin læges skøn befinde sig i en medicinsk håbløs tilstand med vedvarende ubærlig fysisk eller psykisk lidelse, som ikke har udsigt til at kunne lindres, og som er resultatet af en alvorlig tilstand forårsaget af sygdom eller ulykke.

Den hollandske lovgivning har utvivlsomt dannet skole for andre lande og Canada indførte lignende lovgivning i 2016, dog uden et krav om at patienten skal være terminal og at alle medicinske behandlingsmuligheder skal være udtømte.

Senest har Spanien i 2021 indført eutanasi efter hollandsk mønster. I hvert land er der

nærmere definerede principper for, at den læge, der på patientens vegne begærer aktiv dødshjælp, skal forelægge sagen for andre uafhængige læger.

De involverede læger rapporterer aktiv dødshjælp til en offentlig myndighed, der i Holland består af læger, jurister og et sekretariat for at kunne vurdere og registrere sagerne.

Schweiz nævnes ofte i den offentlige debat om aktiv dødshjælp, men her er lovgivningen på området lidt speciel og repræsenterer en ældre kanton-lovgivning fra 1942, hvor kun lægeassisteret selvmord er tilladt. Grunden til at den schweiziske model har tiltrukket sig stor opmærksomhed er, at dette tilbud mod betaling også kan omfatte udenlandske statsborgere. Det er dog næppe sandsynligt at den schweiziske lovgivning vil danne forbillede for en eventuel dansk.

Antallet stiger

Fælles for de lande, der har indført aktiv dødshjælp, er at antallet er stigende. I Holland gennemførtes aktiv dødshjælp i 8.720 tilfælde i 2022, hvilket er en stigning på 13,5 procent fra året før. Ca 80 procent af de afdøde led af somatisk sygdom, 1,3 procent fik dødshjælp på grund af en psykisk sygdom, og 2,8 procent på grund af demens. Samme tendens rapporteres fra Canada og Belgien.

Endvidere er de kriterier, der blev fastsat i lovgivningerne, under forandring. Således bliver et stigende antal patienter med demens, psykisk sygdom og også børn optaget i dødshjælpsprogrammerne. Det medfører naturligvis en løbende heftig samfundsdebat om kriterier og afgrænsning af patientgrupper.

Det største problem synes at være den upræcise afgrænsning. Hvad enten man er for eller imod aktiv dødshjælp, er de fleste enige om, at det ikke er noget, som skal være

“
Det vil være uacceptabelt i en retsstat at anmode en læge om at give en behandling, hvor lægen er i tvivl om, hvorvidt han efterfølgende kan blive straffet.

Kampen mod kønnet sprog er langt fra vundet

KOMMENTAR

Charlotte Martens

Kønsskæbning. Aktivistisk. Bøh-kvinde. Den nye opdatering fra Dansk Sprognavn har fået en del kritik fra især mandlige skribenter, for eksempel Henrik Dahl, som latterliggør et tiltag, der ikke engang fremmer, men blot sidestiller kvinder med mænd i vores sprog.

Men ville mænd mon have stillet sig tilfredse med at blive kaldt forkvinder og bestyrelseskvinder i den omvendte verden? Næppe.

At Dansk Sprognavn endelig opdaterer ordbogen, så den bliver mindre kønstereotyp og mere inkluderende for kvinder, er et tiltrængt og vigtigt skridt for ligestillingen. For i den nuværende udgave ender 187 ord på -mand, mens kun 14 ord ender på -kvinde. Samtidig er dansk verdens(?) mest kønnede sprog, viser en undersøgelse fra Carnegie Mellon University.

Men vi løser ikke udfordringen med kønnet sprog ved at bruge flere kønnede endelser for at balancere variationen af ord, der ender på -mand og -kvinde. Det vedligeholder bare det kønnede sprog og dermed også det kønsopdelte arbejdsmarked.

Feminine panderter er for kortsigtede

En undersøgelse fra arbejdsmarkedets parter, DA, FH, KL, Danske Regioner og Medarbejder- og Kompetencestyrelsen, viser, at de 15-22-åriges opfattelse af, om en uddannelse er feminin eller maskulin har kæmpe betydning for deres uddannelsesvalg - hvilket er pipelinen ind til arbejdsmarkedet.

Sproget påvirker vores normer og opfattelse af, hvad der er muligt, og så længe der stadig er en skarp opdeling af kvinde- og mandsdominerede fag og flere

en mulighed for alle mennesker. Både i Holland, Belgien og senest Canada har man udvidet kriterierne hen ad vejen. Således er der i Belgien ikke længere nogen aldersgrænse for, hvornår man kan opnå aktiv dødsbistand, hvis man ellers lever op til de svære kriterier.

Hvilke sygdomme man skal lide af for at komme i betragtning, er en anden udfordring ved at formulere en tydeligt afgrænset lov, selvom det oftest ikke er medicinske lidelser, som er mest afgørende for, om folk ønsker at dø. Det er i stedet psykosociale faktorer som ensomhed, depression og følelsen af meningsløshed og håbløshed. De følelser kan selvfølgelig hænge sammen med sygdommen, men de begrænser sig ikke nødvendigvis til sygdommen.

Der er et vigtigt fællestræk for de lande, der har indført aktiv dødsbistand. Der er opbygget en velfungerende kapacitet i sundhedsvæsenet, således at de patienter, der måtte vælge at fremskynde dødstidspunktet, er blevet tilbudt palliativ indsats til lindring af deres lidelser inden aktiv dødsbistand kommer på tale. Sådanne palliative programmer er endnu ganske svage i Danmark - jævnfør Rigsrevisionens nylige kritik af den manglende kapacitet på området. Implementering af aktiv dødsbistand vil kræve betydelig oprustning af den palliative indsats.

Hvem udfører dødsbistanden?

Endelig skal administration og effektivisering af aktiv dødsbistand organiseres - hvem skal

udføre aktiv dødsbistand? I alle de lande, der har indført aktiv dødsbistand, udfører læger på frivillig basis aktiv dødsbistand - i Canada arbejder sygeplejersker dog også selvstændigt med denne opgave. Men de eksisterende love, eksempelvis den canadiske, er vagt formuleret og upræcise i angivelsen af, hvilke patienter der falder inden for og uden for loven. De uklare formuleringer har sandsynligvis været tilstede for at give læger en vis fleksibilitet, således at de tør bruge loven.

Udvidere fastslår den canadiske lovtekst, at læger ikke kan straffes, hvis de har handlet i god tro. Det vil være uacceptabelt i en retsstat at anmode en læge om at give en behandling, hvor lægen er i tvivl om, hvorvidt han efterfølgende kan blive

Aktiv dødsbistand handler ikke kun om de få, der ønsker at dø, men om de mange, der ønsker at leve på trods af svær sygdom, men tvinges til at skulle forholde sig til døden som en af flere valgmuligheder, skriver Per Sjøgren og Bodil Abild Jespersen.

Foto: Nikolai Linares

straffet. Man har derfor formuleret kriterierne meget vagt og samtidig udlitteret retten til at bedømme, hvordan loven skal forvaltes, til lægerne.

Lægeforeningen i Danmark har på baggrund af statsministerens udmelding klart taget afstand fra aktiv dødsbistand.

Det må antages, at legalisering af aktiv dødsbistand vil påvirke de valg, som vi foretager, hvis vi rammes af alvorlig sygdom. Det er sandsynligt, at pårørendes og samfundets påvirkning har væsentlig indflydelse på den stigning i aktiv dødsbistand, som rapporteres fra især Holland, Belgien og Canada.

Derfor handler aktiv dødsbistand ikke kun om de få, der ønsker at dø, men om de mange, der ønsker at leve på trods af svær sygdom, men tvinges til at skulle forholde sig til døden som en af flere valgmuligheder.

Finansminister Nicolai Wammen kom for nylig i modvind da han på et pressemøde udtalte at kommunernes pressede økonomi blandt andet skyldtes stigende udgifter på det specialiserede socialområde, der omfatter personer med handicap og andre udfordringer. Vi har kendskab til meget handikappede, hjælpeløse borgere på plejehjem, som fravælger sondeernæring med ønsket om at dø, fordi den hjælp, de kan få på plejehjemmet, ikke er tilstrækkelig til at opretholde et for dem værdigt liv. De kan nu få en ny mulighed for at afslutte livet

Regeringen har nedsat et udvalg, som skal moderere en kollektiv samfundsdebat. Formålet er at starte en samtale om en mere værdig død med henblik på at understøtte regeringens ønske om at skabe en dansk model for en værdig død. Medmindre Danmark helt exceptionelt skulle adskille sig fra andre vestlige lande, der indfører aktiv dødsbistand, vil vi med indbyttet stigningstakt se, at hver 25. dødsfald skyldes aktiv dødsbistand, dvs. cirka 2.500 dødsfald pr. år i Danmark.

Bodil Abild Jespersen er overlæge og Per Sjøgren er læge, dr.med.

topchefer, der hedder Lars eller Peter, end som er kvinder, så vil vi stadig primært blive eksponeret for maskuline endelser som finansmand, formand og embedsmand. Ord, som er med til at fastholde opfattelsen af især magtpositioner som noget, der primært tilhører mænd.

Og hvis vores erhvervsliv er så polariseret, hvordan kan vi så forvente, at vores sprog er frit for fordomme?

Ind med ild-ninja

Der er behov for, at vi aktivt vælger at bruge kønsneutrale ord. Det kræver, at vi tænker mere kreativt og opfinder nye ord.

Vi skal ikke stræbe efter at få finanskvinder, bestyrelsesfor kvinder og embedskvinder, vi skal have finanseksperter, forpersoner, bestyrelsesledere og embedsforvaltere.

En brandmand kan blive en brandredder eller brandbekæmper, der svarer til det

engelske »firefighter«. Eller ild-ninja, som min otteårige søn foreslog. Og min 15-årige nabodreng ville måske ikke synes, det er pinligt at fortælle, at han er barnepige, hvis det for eksempel hed børnepasser.

Det handler ikke om at gøre sproget fattigere, som kritikere måske vil mene. Det

“**Og hvis vores erhvervs- liv er så polariseret, hvordan kan vi så forvente, at vores sprog er frit for fordomme?**”

handler om at skabe et mere rigt sprog, der ikke fastholder os i en binær forståelse af køn, men inkluderer alle. Også dem, der hverken identificerer sig som kvinde eller mand. Et fælles sprog, der samler os frem for kannede endelser, der deler os mere op, ikke intetkøn, men fælleskøn.

Tænk, hvis vi kunne bruge sproget som værktøj til at påvirke kønsstereotyper og det kønsopdelte arbejdsmarked? Sproget er noget, vi selv skaber, og sprog skaber virkelighed. Ligesom ordbogen opdateres på bagkant ud fra vores faktiske sprogbrug. Så lad os nu være nysgerrige og ambitiøse nok til at udfordre og udvikle sproget til en mere inkluderende fremtid.

Charlotte Martinsen er Chief Creative Strategist i kommunikationsbureauet Advice, som sammen med blandt andet KvinInfo, Mangfold, Aa og DiverseEksperter.dk står bag et nyt

initiativ og digitalt værktøj ved navn »(fælles) køn«, der har til formål at fremme ligestilling og inklusion i det danske sprog.

Her inviteres danskerne til at bruge et nyt website og gratis browserplugin, som hjælper med at scanne tekster for at identificere ord med kønsbias, ligesom det er muligt at indsende alternative forslag til de identificerede ord. Herefter modererer en uvildig redaktion ordene, inden andre danskere kan se forslaget. Redaktionen består blandt andet af Cecilie Nørgaard, køns sociolog i Mangfold og Lisbeth Odgaard Dam fra DiverseEksperter.dk.

Initiativet lanceres i anledning af Folketingets åbning 3. oktober. Her har man stadig en formand, og ud af 34 formænd har én været kvinde. I Grundloven, der danner rammen for det politiske arbejde, er ordet »mand« brugt 20 gange. En gang står der »kvind«, og det er i en sætning lige efter »mænd« og...».